

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 48.

Lýsingarprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 29. novembir 1932.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið — Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brévasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Harra J. Patursson. og fólkatingsvalið.

Í »Tingakrossur« fyri 16. í hesum hevur harra J. Patursson ein »leiðara« um valið og hitt danska stýrið, sum hetta val hevur forvollt.

Vit foroyingar eru nu einaferð saman við danum »har niðri« undir tí dansku grundlógini, og so leingi, sum vit eru ták, so eru vit ták, um hetta er einki at tala. Nakað annað er, at vit vilja hava loysing, og so er alt samband við Danmark og ta dansku grundlógina »en saga blott« Men vit trúgva neyvan, at fjóldin av foroyingum, enn ið hvussu er, vil verða leys við alla.

At harra Patursson og vit eru á einum máli um hetta, er ikki at ivast í, annars sat hann ikki sum landstingsmaður i dag. Tann sessin hevur hann av tí, at danska grundlógin sigur, at Foroyar senda á danatung ein landstingsmann. Eisini fólkatingsmaður hevur harra Patursson verið, eisini eftir orðunum í teirri dansku grundlógini.

Latum okkum tí lata 1850 verða fyrst; men her er ein spurningur at taka til umrøðu seinni: Kunnu vit fáa eina broyting av dansku grundlógini, so vit foroyingar ikki longur senda tingmenn »niður«? — Ella má full loysing til her? Vit vildu fegin spurt fólk: Hava tit so stórt álit á logtingið okkara — í hvussu er tí núsitandi, tí herum er jú tala nú — at tit haida tað vera ráðuligt at geva tí fullt lóggávuveldi í øllum sökum okkara landi viðvíkjandi? Hevur tað í øllum teim farnu árum sýnt seg vert til slíkt álit, og sýnur tað tað nú? — — — Tá nú hitt danska stýrið vil hava nýtt val til tað danska fólkatingið, er hjá okkum tí einki at siga; tað er ikki her størri ómakur enn hjá teimum har niðri, í býum og landskönum, so her er ikki so nógv at grenja seg um. — Og kostnaðurin — ja, lat okkum siggja — — — kundu okkara logtingsmenn brúkt eitt sindur styri tíð til kjak og tveitt um »keisarans skegga«, so gekk tað »líka uppe«, kann henda, og vit finga valið ókeypis — og pening afturat; hvør veit!

At danska stýrið vildi hava val, er ikki at finnst at, tað var manndómsgerð: Her eru vit, vit lata danska veljarafólk ráða, um vit skulu virka víðari fram í okkara starvi, sum, tá saman um kemur, hevur smáfólks væl til mið. Tí enn eru, hvussu so út sær, »ideali« ikki deyð, lat sey so sýnast at vera kámaði burtur.

Tá harra Patursson skrivur um danir, at teir vilja hava val fyri at fremja síni viðurskipti, og roknar upp tæll og so skrivur, at tað er orvittsligt, at vit av teirri grund skulu skræðast upp — vit siga ikki úr sývni, men — á fotur til at fara á val, so fata vit ikki reiðiliga. For-

oyingar eru jú ikki nýddir at fara á val! Vit hava A. Samuelsen, sum eftir harra Paturssons orðum er ein góður maður, lat hann tó sita í friði! Verður sjálfstýrisflokkurin ongan at seta upp ímóti honum, verður eingin ófriður millum teir háðar flokkarnar, og teir kunnu so framvegis, í góðari semju, arbeiða víðari við »tilboðinum«, sum kannsne eina ferð verður tann sigursteinurin, ið gróðir øll tæy sár, sum eru sligin í sambands-sjálfstýrisbardaganum, í teim nógvu árum, ið farin eru síðan 1906. — Socialdemokratarnir eru ikki við í hesum semjuarbeiði, teir sluppu ikki upp í part.

Tó, tað tordi verið, at harra Patursson tekur í mist, tá hann so hðandi skrivur um øll tæy mál, danir nú eru gingur á val fyr!

Tað tordi hent, at fáa danir ment seg, so hetta stýrið fær meiri og meiri ræði, so kundi tað komið til at rokkið til okkum her upp, soleiðis at tann eini smámaðurin rættur øðrum bróðurhond. — Og — fáa vit einaferð menn har niður, sum eru mentir at greiða danum frá viðurskiptunum her upp, so teir siggja tæy tí fyrri sambands- ella sjálfstýrisliting, er møgulegheit fyr, at mangt verður óðrvisi.

Okkara ráð eru tí tæy — til harra Patursson og sjálfstýrisflokk — Latið tit A. Samuelsen verða í friði, og arbeiði tit framvegis í semju uppá »tilboðið«, finansplanen.

Men er tað nakar, sum skal órógva A. Samuelsen, er tað socialdemokratarnir, javnaðarflokkurin. — A. Samuelsen hoyrir upp í tann flokk, vinstra, sum harra Staunings stýri fór í bardag ímóti, og vann. — Tað verður í hesum dogum sagt av konum monnum, at framtíðin vil bert kenna tveir politiskar flokkar: konservativar og socialdemokratarnir, allir »millum« flokkar vilja detta burtur.

Vinstra, sum tað enn eitur, er so at siga í parti við teim »konservativu«, tað vil afturhald sum teir, ja verri. Tað er lætt at skilja, tað er nakað vit siggja alltið: Fer frælsismaður at nærkast mótstøðumanninum, verður hann nógv verri í afturhaldi enn hann. Vinstra, sum nú er farið í foyningin á stórmannsflokkinum, má tí vera tann flokkurin, sum socialdemokratiið av øllum alvi fer í bardaga ímóti.

Vit hava áður sagt nakað soleiðis: Foroyingar eru yvirhøvur smáfólk, og kundu teir seg sjálvar, fylktust teir um tað socialdemokratiska merkið. Kendu foroyingar seg sjálvar, fóru teir allar sum ein, maður av húsi, á val móti A. Samuelsen og fyrri socialdemokratini.

Tá tað tí nú er so, at tað er sambandsingmaðurin, vinstrimaðurin, ein socialdemokrat, sum skulu stríðast, nýttist tað ikki hjá harra Paturssoni at stiga fram at verja friðin. Ófriðurin røkkur jú ikki til hansara. Nú er einki »kompromiss«, her er eingin S. P. úr Konoy, eingin »kombination«, eingin

fyrri sjálfstýrismenn at — — — lata verða við at velja! Nú er bara at lata vinstramannin og javnaðarmenn berjast, nú er bara at sita heima og hyggja at, hvussu smáfólkid fer at klára seg móti greiðvalloksins manni. Men vit vóna, at tað vinnur av honum og sendir sín mann inn á ting at handtakast við sínar felagar har. Vinnist einki við, at vit senda ein mann inn á ting, ein sum stendur í flokki við hitt danska stýrið — so sanniliga vinna vit einki við aftur at senda ein mann í tann flokk, sum er tess argasti mótstøðuflokkur.

Harra Patursson, tygum mugu ikki trúgva, at vit socialdemokratarnir ikki út í odd og egg eru líka góðir foroyingar, sum nakar. Men fyrri okkum er tað ikki til at stáa við fyrri nokrum her á landi ella uttanlanda, at vit eru tað.

Foroyingur at vera er ikki: í yrking og talu at elska Føroya steinar og brim, tann ylandi storm og gløðustrok, men tað er at elska Føroya fólk og gjøgnum alt sít yrki royna at vekja tað til at læra at kenna seg sjálvt, sína meg og sít virði sum fólk og sum menniskju.

Nøkur áminningarorð frá fiskimonnum í Gøtu um

Hans Havstreym og felagar hans í Gøtu, sum fórust við „Immanuel“.

Sum øllum Foroyingum man vera kunnugt fórust tvey fiskiskip í havdóðini undir Íslandi í vár: »Laura« og »Immanuel« úr Vági. Við síðstnevnda fórust 3 menn úr Gøtu og millum teirra Hans Havstreym, sóknarformaður í Gøtu sókni og formaður Føroya Fiskimannafelags.

Á fundi fiskimannafelagsins í Gøtu í september mintust vit hesar felagar okkara og var tá samtykt, at vit eisini skulu minnast teir á almennum stað.

Hóast saknið er sárt eftir ein og hvønn góðan drong, sum ferst á sjónum, so kenna vit tað sárast eftir Hans Havstreym, tí hann var ein framúrskarandi unglingi í okkara bygd.

Hans Hansen, ið seinni tók navnið Havstreym, varð borin í heim í Gøtu 5. júlí 1903. Faðir hansara var Hans Fr. Hansen ættaður úr Norðugøtu, ein viðgiting sjómaður. Hann átti skipið »Tulip« og gekk burtur við tí heimferð frá Hetlandi um heystið 1904, við honum var bróðurin, Peter Jacob Hansen og forst hann í somu ferð. Faðir teirra var Hans J. Hansen í Norðugøtu. Eisini hann latst á sjónum, við róðrabáti í 1878.

Móður Hans Havstreym var Maria Hansen, dóttir Joen Hansen í Tórshavn, ið gekk burtur við róðrabáti í 1885 saman við bróður sínum Vilhelm Hansen. Sum vit siggja herav, eru allir

næstu fornfedrar Hans Havstreym latnir á sjónum eins og hann sjálvur, og so man vera víðan um hetta land hjá teimum, sum sjógvín sekja og harvið bera landið uppi peningaliga. Havstreym var 1 ár og 3 mánaðir tá faðir hansara doyði og móðurin sat einkja eftir í trongum korum. Hann aldíst nú upp hjá henni og gekk í skúla í Gøtu.

Longu á ungum aldri visti tað seg, at hann hevði góð evnir og hug at lesa, ikki bert í skúlábókunum, men eisini í øðrum góðum bókum, ið vóru fyrri hond. Men so sum korini vóru heima, var ikki hugsandi um at halda hann til bókinda, hann mátti tíðliga, eins og aðrir fiskimannasynir í Føroyum, leggja í kjarlaræði á teimum, sum fórust undir bláman har úti í tí havi, sum bæði elur og stjeler Foroyingin. Men Hans Havstreym longdist út í heiminn og í 1926 fór hann til Danmarkar, har dvaldist hann eina tíð á Bórnhólmi og sókti sjógvín saman við fiskimonnum har.

Tá hann í 1927 kom heim aftur kendist tað brátt, at hann hevði ein góðan hug at arbeiða fyrri upplýsningi og framburði millum sínar starvs-bróður og felagar, fiskimenninir. Til at hugva seg betur undir hetta starvi fór hann ein vetur á arbeiðarháskúlan í Esbjerg og fekk har hollan kunnskap í mongum greinum. Heim aftur komin av hesari ferð, legði hann út bæði í talu og skrift. Hann varð javnaðarmaður við liv og sál og hvassliga tók hann til orða fyrri rætti arbeiðarans móti ríkmannaveldinum.

Í 1930 varð hann valdur til sóknarformann fyrri fiskimannadeildina í Gøtu, og árið eftir var hann valdur til felagsformann við einum yvirvaldandi stórum stemmutali, hetta vísir, at fiskimenninir høvdu eitt óføra gott álit á honum, og ivaleyst hevði álit teirra ikki verið til skammar, um honum hevði ognast liv í nokur ár afturat, tí hann átti ein brennandi eldhuga fyrri valferð fiskimanna.

Stutt eftir at hann var valdur fór hann einaferð um landið til at halda roður fyrri felagsmonnum og harvið eldhuga teir fyrri felagsskapi og samanhaldi. Væl varð hann fagnaður, har hann kom fram, og ivaleyst høvdu orð hansara borið góðan ávøxur um hann hevði fingið loyvi at starva í nokur ár, men so skuldi ikki verða.

Áður enn hann fór til skips í vár, skipaði hann fyrri at gera áðar fundarferðina í heyst, tá hann kom aftur, og til at hava við hondina, lat hann savna saman allar tær kontraktir, sum hava gildið millum reiðarar og fiskimenn síðani felagið var fírt fyrri at kunna peika á framtigini og prógva týðningin av felagsskapinum. Hann gleddi seg til at koma at standa á odda í ráðgerðunum um hina nýggju kontraktina í heyst, men nú mugu aðrir taka við — hann er farin.

Hans Havstreym fell sum ein

góður starvandi bróður millum teirra, ið ganga á odda í bardaganum fyrri landi sínum í bestu fatan, fiskimonnum og arbeiðarum.

Saman við Hans Havstreym fórust úr Gøtu bygd, Ole M. Poulsen borin í heim í Syðrugøtu 11. september 1908, fyrrverandi stjórnarlimur í F. F. í Gøtu sókn og Ole Müller, borin í heim í Porkeri 2. september 1908. Ole M. Poulsen var giftur, og eftir situr nú einkja við 3 bornum. Ole Müller var faðir- og móðurleysur. Faðir hansara fórst við »Norðstjörmin«. Óli var eitt fyrirðomi fyrri ungdomin, og ein góður stuðul í heiminum. Báðir vóru teir av ylarstu sjómönnum.

Tað er ikki minni grunn til at minnst tilíkar dreingir enn teir, ið falla á vali í bardogum, men tverti verður tað ósvjaldan gjørt. Og satt er sum norska skaldið kvað:

Og mangen sjómans liv
fík dødens krans af tang og siv
sum burde haft í guld
sit navn blandt kæmpekuld.

Nú eru teir farnir, og lýsa vit Guds signing yvir teirra minni. Aldri eiga vit at gloyma teir felagsmenn okkara, ið fórust har úti á havinum, og tað fyrirðomi, Hans Havstreym gav okkum við sínum eldhugaðum starvi fyrri framburði fiskimanna, skal verða okkum ein viti til at halda fram eftir í áhaldandi felagskapsstarvi í framtíðini.

Í fiskimannafelaginum í Gøtu tann 20.—11.—32.

Elias P. Olsen,
s. l.

Esbern Zachariassen,
sum vinur og frageðirari.

Allir fiskimenn her í Gøtu eru á einum máli um, at hesin sangur, sum Havstreym hevur yrkt, eigur at koma út saman við áminningarorðunum:

SAMHALD

Lag: Undir tungum trælakoi.

Sjá á himni stjórnu bjarta
nú oss leiðir út í stríð
móti afturhaldi svarta,
sam oss forðar frælsi frí.
Nú er tíð vár rætt at krevja,
javnaðarmerki hátt at hevja,
boða javnaður um lond.

Javnaðarmaður! fylg tí merki,
nú er vundnið hátt á stong,
nú má fremjast javnaðarverkið,
nú má beinast leið so rong,
rudda burt tað, okkum forðar,
taka hvassliga til orðar
fyrri frælsi, bróðurskap.

Arbeidsmaður trælantívdur,
ríkmannsognir hevur nort;
sig, av hvørjum er tú lívdur,
er tað ríkmannsveldi stórt?
Tú má sleipa, streva, træla,
meðan áður gullið mala
av tínum sveitta, slit og stríð.

Fiskimaður kring um havið,
ballist um í logn og ódn,
tí eitt liv so hart og strævið
for at føða konu og born,
nógv er streivið, titið úrslit,
krøktan ryggin, bart eitt andlit
uttan vón um betri tíð.